

بررسی تأثیر عوامل بیرونی بر نگرش کتابداران و اطلاع‌رسانان پزشکی کشور نسبت به جایگاه خود در آینده حرفه

دکتر سید جواد قاضی میرسعید*[†]

*استادیار گروه آموزشی کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشکده پیراپزشکی و عضو مرکز تحقیقات دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی تهران

Title: The effect of external factors on medical librarians' attitudes toward their position in the future of profession

Authors: Ghazimirsaeed SJ. Assistant Professor*

Address:*Department of Library and Information Science, School of Allied Medical Sciences, Medical Sciences/ University of Tehran

Background and Aim: The utilization of information and communication technologies in medical librarianship would put librarians in new created conditions. Therefore, the aim of this study was to evaluate the effects of external factors on medical librarians' attitudes toward their future professional situation.

Materials and Methods: This was a cross-sectional study. All libraries and affiliated with ministry of health, and medical education were included in the study. The research consisted of all medical librarians working in the mentioned centers. Data was collected through questionnaires including two major parts and an additional section pertaining to personal information. From total of 1368 cases, 1001 answered to the questions. Statistical measurements consisted of frequency distribution, mean, percentage, measures of dispersion, correlation coefficient, and two tailed tests analyzed by SPSS software. $P < 0.05$ was considered as the limit of significance.

Results: The results showed that the mean score of external factors and attitude, were 3.25 and 4.18 respectively, at the scale of 5. There was a positive and significant relationship between external factors and attitude. Medical librarians did not consider the presence informaticians as a threat to their job security, and they have been able to adapt themselves to modern situations. Also, they were aware of the fact that if they can not succeed to match themselves with technological revolution, they will loose their jobs.

Conclusion: Structural changes in staff and educational establishments are necessary to satisfy future needs and is a priority to improve the influence of external factors on medical librarians' attitude toward the future of their profession.

Key Words: External factors; Attitude; Medical information sciences; Librarians

چکیده

زمینه و هدف: پیامد استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی، ارتباطی در حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، شرایط جدیدی خواهد بود که کتابداران و اطلاع‌رسانان پزشکی با آن مواجه می‌باشند. به همین دلیل هدف از مطالعه حاضر ارزیابی تأثیر عوامل بیرونی بر نگرش کتابداران و اطلاع‌رسانان پزشکی شاغل نسبت به جایگاهی است که در آینده حرفه خواهند داشت.

روش بررسی: در این مطالعه که به روش مقطعی انجام شد، محیط پژوهش شامل کلیه کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی تحت پوشش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشور و جامعه مورد پژوهش تمامی کتابداران و اطلاع‌رسانان شاغل در مراکز مورد نظر بود. از پرسشنامه به عنوان ابزار گردآوری داده‌ها استفاده شد. پرسشنامه مورد نظر در دو قسمت اصلی تنظیم گردید، علاوه بر آن یک قسمت دیگر از پرسشنامه به اطلاعات فردی واحدهای مورد مطالعه اختصاص داده شد. از ۱۳۶۸ نفر، ۱۰۰۱ نفر نسبت به ارسال پرسشنامه مبادرت کردند. محاسبات آماری شامل توزیع فراوانی، میانگین، درصد، شاخص‌های پراکندگی، ضریب

[†] مؤلف مسؤول: نشانی: تهران- خیابان انقلاب- خیابان قدس- خیابان پورسینا- کتابخانه مرکزی
تلفن: ۰۹۱۲۵۴۷۹۰۰۶ نشانی الکترونیک: headlib@tums.ac.ir

همبستگی و آزمون دو جمله‌ای بود. داده‌ها به کمک نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و $P < 0/05$ به عنوان سطح معنی‌داری در نظر گرفته شد. **یافته‌ها:** یافته‌های پژوهش نشان داد که اکثر کتابداران شاغل دارای تخصص حرفه‌ای نبودند و تنوع رشته‌های تحصیلی در آنان بسیار زیاد بود. همچنین میانگین اهمیت به عوامل بیرونی و نگرشی از نگاه واحدهای مورد مطالعه به ترتیب $3/25$ و $4/18$ در مقیاس پنج محاسبه شد. در بررسی اثر عوامل بیرونی بر نگرش، بین همه عوامل رابطه مثبت و معنی دار مشاهده شد. در همین ارتباط یک نکته قابل توجه بود و آن اینکه کتابداران و اطلاع‌رسانان حضور متخصصان کامپیوتر را در حرفه خود نه تنها تهدیدی برای امنیت شغلی خود نمی‌دانستند بلکه توانسته بودند خود را با شرایط جدید یعنی همگامی با روند تحولات فناوری‌های اطلاعاتی تطبیق دهند. از طرفی آنها به این امر واقف بودند که اگر نتوانند خود را با تحولات تکنولوژیک در عرصه فعالیت‌های حرفه‌ای همگام نمایند فرصت‌های شغلی خویش را از دست خواهند داد.

نتیجه‌گیری: برای پاسخگویی به نیازهای آتی که بسیار هم جدی خواهد بود ضرورت بازنگری در ساختار تشکیلات اداری و آموزشی این حرفه از اولویت‌هایی است که زمینه را برای ترمیم تأثیر عوامل بیرونی بر نگرش حرفه‌ای کتابداران نسبت به جایگاهی که در آینده حرفه خواهند داشت فراهم می‌نماید.

کلیدواژه‌ها: عوامل بیرونی؛ نگرش؛ کتابداران؛ اطلاع‌رسانی پزشکی

وصول: ۸۴/۰۴/۰۶ اصلاح نهایی: ۸۶/۰۷/۱۷ تایید چاپ: ۸۶/۰۸/۲۱

مقدمه

کتابداران و اطلاع‌رسانان است که از دانش تخصصی و تجربه لازم برخوردارند. اینکه آنها توان انطباق با شرایط جدید را دارند یا نه و یا اینکه نگرش آنها نسبت به جایگاه خویش در آینده حرفه چگونه است و اساساً نگرش آنها بیشتر تحت تأثیر کدامیک از عوامل بیرونی است در حاله‌ای از ابهام به نظر می‌رسد. ابهامی که تا کنون پاسخ روشن و مشخصی بدان داده نشده است.

در همین راستا Hafler شرط حضور در آینده این حرفه را برای کتابداران تغییر نگرش و سازگاری با شیوه‌های جدید کاری می‌داند. او با صراحت به این نکته اشاره دارد که اگر این امر صورت نگیرد کتابداران جایگاه خویش را از دست خواهند داد (۲).

Hannon از منظر دیگری به وظایف کتابداران در آینده این حرفه می‌نگرد. او بر این نکته تأکید می‌کند که کتابداران باید خود را برای آموزش کاربران آماده کنند و این امر ممکن نخواهد بود مگر آنکه با تغییر در نگرش‌های حرفه‌ای از هم اکنون خود را برای حضور در آینده این حرفه مهیا نمایند (۳).

با این مقدمه هدف از مطالعه حاضر ارزیابی تأثیر عوامل بیرونی بر نگرش کتابداران پزشکی شاغل کشور نسبت به جایگاه آنان در آینده حرفه می‌باشد تا بر اساس آن نوع نگرش و تلقی آنها در شرایط جدید که حاکم بر این حرفه است مشخص گردد. نتایج جدا از نارسایی‌های احتمالی که بیشتر متوجه نوع عوامل بیرونی است تا حد زیادی جایگاه آتی کتابداران پزشکی را در این حرفه از منظر کلام حرفه‌ای آنها مشخص می‌کند.

در طی ۲۵ قرن که از عمر کتابخانه‌ها می‌گذرد، کتابداران همواره در عرصه‌های مختلف حضوری فعال داشته‌اند. کیفیت عملکرد حرفه‌ای این افراد را می‌توان متأثر از شرایطی دانست که بر جامعه حاکم بوده است. اگر جامعه دچار تحول و یا رکود فرهنگی و به دنبال آن تکنیکی می‌شد در نوع حضور کتابداران در عرصه فعالیت‌های حرفه‌ای تأثیر می‌گذاشت.

این مسئله با ظهور فناوری‌های ارتباطی، اطلاعاتی نمودی دیگر به خود گرفت به طوری که با پیدایش عصر اطلاعات کتابداران با چالشی عظیم مواجه شدند. از یک سو حجم اطلاعات با سرعتی تصاعدی رو به رشد است و از سوی دیگر فناوری‌های مربوط به ذخیره‌سازی، سازماندهی و دستیابی به اطلاعات به سرعت در حال تغییر و توسعه می‌باشد. دیگر دسترسی به اطلاعات بر خلاف گذشته تنها متکی به شیوه‌های دستی و یا سنتی نیست بلکه به ابزار و دانشی نیاز دارد که در حیطه تخصص‌های دیگر است.

کلی در آستانه هزاره سوم و سر آغاز قرن بیست و یکم، معیارها و قواعد جدیدی را ارائه کرد، وی جهانی متصل و به هم پیوسته را نوید داد. او معتقد بود که شبکه آینده ماست، چرا که نیروی محرکه امروزی و به خصوص تولید و مصرف اطلاعات به نحوی روز افزون از منطق شبکه تبعیت می‌نماید (۱). اما آنچه که موجب چرخش و پویایی شبکه‌های پیچیده اطلاعاتی می‌شود محتوا (Content) و یا محتوایاتی است که می‌بایست در تار و پود عنکبوتی آن جریان یابد. انجام این مهم تنها بر عهده سازمان‌دهندگان اطلاعات و یا به تعبیر دیگر

روش بررسی

برای گزینه "کاملاً موافقم" پنج امتیاز، "موافقم" چهار امتیاز، "بی‌نظم" سه امتیاز، "مخالقم" دو امتیاز و "کاملاً مخالقم" یک امتیاز در نظر گرفته شد. نحوه امتیازدهی بر اساس اهمیت سؤال و نظریات گروهی مشاور آمار با استاد راهنما بود. کتابدارانی که مجموعه امتیاز آنان ۶۶ (سه از امتیاز پنج) و کمتر بود دارای نگرش منفی و کسانی که امتیاز آنان ۶۷ (۳/۰۴ از مقیاس پنج) و بیشتر بود دارای نگرش مثبت بودند. محاسبات آماری شامل توزیع فراوانی، میانگین، درصد، شاخص‌های پراکندگی، ضریب همبستگی و آزمون دو جمله‌ای بود و برای آنالیز داده‌های جمع‌آوری شده از نرم‌افزار آماری SPSS استفاده گردید (۴). میزان $P < 0/05$ در این مطالعه به عنوان سطح معنی‌داری در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

یافته‌های حاصل از این مطالعه بیانگر آن است که تنوع رشته‌ها بسیار وسیع بود. از بین ۱۰۰۱ نفر که پرسشنامه را عودت دادند تنها ۹۰۹ نفر به رشته و مدرک تحصیلی خویش اشاره کردند که از این تعداد ۴۶۲ نفر کتابدار متخصص و بقیه کتابداران تجربی بودند. از بین شرکت کنندگان ۰/۹٪ دارای مدرک دکترا، ۱۱٪ مدرک کارشناسی ارشد، ۵۸٪ مدرک کارشناسی، ۱۱٪ مدرک کاردانی، ۱۹٪ مدرک دیپلم و ۰/۱٪ زیردیپلم بودند.

بررسی سوالات نتایج در جدول ۱ نشان داد که افزایش میانگین از مقدار ثابت سه (=بی‌نظم)، نشانه گرایش مثبت کتابداران مورد مطالعه به اهمیت عوامل بیرونی بود.

در همین ارتباط آزمون دو جمله‌ای برای تک‌تک سوالات ۲۲ گانه نیز نشان داد که از نگاه کتابداران شاغل در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی حوزه علوم پزشکی کشور عوامل بیرونی از اهمیت لازم برخوردار بودند.

همان طور که در جدول ۱ ملاحظه می‌شود عوامل بیرونی نظیر:

عامل ۳: آشنایی مدیر با حرفه

عامل ۴: تاثیر رفتار مدیریتی در ارتقا

عامل ۸: امکانات کامپیوتری در محیط کار

عامل ۹: ارتباط با فناوری‌های اطلاعاتی در محیط کار

عامل ۱۰: ارتقای فعالیت‌های حرفه‌ای

برای دستیابی به نتایج مطالعه از روش مقطعی استفاده گردید. محیط پژوهش شامل کلیه کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی تحت پوشش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشور و جامعه مورد پژوهش تمامی کتابداران و اطلاع‌رسانان شاغل در مراکز مورد نظر بود. در این مطالعه از پرسشنامه به عنوان ابزار گردآوری داده‌ها استفاده شد. پرسشنامه مورد نظر در دو قسمت اصلی تنظیم و برای هر قسمت ۲۲ مؤلفه در نظر گرفته شد. علاوه بر آن قسمت دیگری از پرسشنامه به اطلاعات فردی واحدهای مورد مطالعه اختصاص داده شد. در این بررسی که مبتنی بر داده‌های جمع‌آوری شده و توصیف و تحلیل محتوایی آنها بود هیچ‌گونه دخل و تصرفی در شرایط جامعه مورد مطالعه که شامل تمامی کتابداران و اطلاع‌رسانان شاغل اعم از متخصص و تجربی بودند صورت نگرفت. ذکر این نکته لازم است که کتابداران متخصص به شاغلان دارای مدرک تحصیلی فوق دیپلم و بالاتر که در رشته کتابداری تحصیل کرده‌اند اطلاق شده است و سایر رشته‌ها در گروه کتابداران تجربی طبقه‌بندی گردیدند. کتابداران و اطلاع‌رسانان شاغل مورد مطالعه ۱۳۶۸ نفر بودند که از این تعداد، ۱۰۰۱ نفر نسبت به ارسال پرسشنامه مبادرت کردند. علی‌رغم پیگیری‌های مستمر توفیق دستیابی به کسانی که در سراسر کشور پراکنده بودند فراهم نشد و در نهایت با تأیید مشاور آمار که این تعداد پرسشنامه را برای انجام مطالعه کافی دانست از پیگیری صرف نظر شد. قبل از انجام مطالعه صحت روایی (Validity) پرسشنامه از طریق توزیع آن در بین عده‌ایی از صاحب‌نظران، مورد تأیید واقع شد و برای ارزیابی پایایی (Reliability) پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید. برای نیل به اهداف این مطالعه و تعیین میزان تاثیر هر یک از عوامل بیرونی بر نگرش کتابداران و اطلاع‌رسانان نسبت به جایگاه آنان در آینده حرفه، ابتدا با تنظیم جداول توزیع فراوانی و محاسبه انواع شاخص‌های آماری داده‌های جمع‌آوری شده توصیف گردید. پس از آن با استفاده از برخی آزمون‌های مرتبط، تحلیل آماری و ضریب همبستگی یافته‌های حاصل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. ذکر این نکته لازم است که با توجه به اینکه پرسشنامه براساس مقیاس لیکرت تنظیم شده بود امتیازاتی به هر گزینه داده شد که به ترتیب از پنج امتیاز شروع می‌شد و به یک امتیاز ختم می‌گردید. به این معنی که

جدول ۱- توزیع فراوانی نسبی و مطلق و میانگین پاسخ کتابداران و اطلاع‌رسانان شاغل در مراکز مورد نظر به عوامل بیرونی

ردیف	عوامل بیرونی	کاملاً مخالفم		مخالفم		بی نظرم		موافقم		کاملاً موافقم		جمع		میانگین	P	برآورد نهایی
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد			
۱	حقوقی که دریافت می‌کنید با وظایفی که انجام می‌دهید کاملاً متناسب است	۴۲/۸	۴۲/۸	۳۶/۳	۳۶۲	۱۱/۹	۱۱۹	۷/۷	۷۷	۱/۳	۱۳	۱۰۰	۹۹۸	۱/۸۸	<۰/۰۱	-
۲	از تسهیلات رفاهی سازمانی که در آن کار می‌کنید برخوردارید	۳۳/۳	۳۳۲	۳۴/۸	۳۴۷	۱۴/۳	۱۴۳	۱۴/۳	۱۴۳	۲/۳	۳۳	۱۰۰	۹۹۸	۲/۲۰	<۰/۰۱	-
۳	مدیر شما با علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی آشناست	۱۳/۳	۱۳۲	۱۲/۱	۱۲۰	۱۹/۳	۱۹۱	۲۵/۳	۲۵۱	۳۰	۲۹۸	۱۰۰	۹۹۲	۳/۴۷	<۰/۰۱	+
۴	رفتار مدیر شما عاملی موثر در ارتقای حرفه‌ای شماست	۷/۶	۷۶	۹/۱	۹۱	۱۸/۷	۱۸۷	۲۹/۹	۲۹۸	۳۴/۷	۳۴۶	۱۰۰	۹۹۸	۳/۷۵	<۰/۰۱	+
۵	از شما به خاطر کارهای شایسته‌ای که انجام می‌دهید قدردانی می‌شود	۱۸/۲	۱۸۱	۲۱/۲	۲۱۱	۲۲/۹	۲۲۸	۲۵/۴	۲۵۳	۱۲/۳	۱۲۲	۱۰۰	۹۹۵	۲/۹۲	<۰/۰۱	-
۶	شرایط محیط کار پذیرای نوآوری‌های شما در حرفه است	۱۰/۶	۱۰۵	۱۷/۳	۱۷۲	۲۶	۲۵۸	۳۴/۵	۳۴۳	۱۱/۷	۱۱۶	۱۰۰	۹۹۴	۳/۱۹	<۰/۰۱	-
۷	شرایط محیطی برای شناخت توانمندی‌های شما در حرفه آماده است	۱۱/۸	۱۱۷	۲۲	۲۱۸	۲۶/۵	۲۶۲	۲۹/۴	۲۹۱	۱۰/۳	۱۰۲	۱۰۰	۹۹۰	۳/۰۴	<۰/۰۱	-
۸	محیط کار شما امکانات کامپیوتری مناسبی دارد	۶/۲	۶۲	۱۵/۶	۱۵۵	۱۲/۲	۱۲۲	۴۱/۷	۴۱۵	۲۴/۳	۲۴۲	۱۰۰	۹۹۶	۳/۶۲	<۰/۰۱	+
۹	در محیط کار با فناوری‌های اطلاعاتی احساس نزدیکی و ارتباط می‌کنید	۴/۷	۴۷	۱۰/۵	۱۰۴	۱۹/۲	۱۹۱	۴۲/۴	۴۲۱	۲۳/۲	۲۳۱	۱۰۰	۹۹۴	۳/۶۹	<۰/۰۱	+
۱۰	استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی سطح فعالیت‌های حرفه‌ای شما را ارتقا می‌دهد	۱/۹	۱۹	۲/۴	۲۴	۱۰	۱۰۰	۴۳/۷	۴۳۷	۴۱/۹	۴۱۹	۱۰۰	۹۹۹	۴/۲۱	<۰/۰۱	+
۱۱	کار گروهی به قابلیت‌های حرفه‌ای شما می‌افزاید	۱	۱۰	۲/۶	۲۶	۱۳/۲	۱۳۱	۴۰/۶	۴۰۳	۴۲/۶	۴۲۳	۱۰۰	۹۹۳	۴/۲۱	<۰/۰۱	+
۱۲	رفتار کاربران در قبال خدماتی که ارائه می‌دهید شما را نسبت به آینده حرفه امیدوار می‌کند	۵/۶	۵۶	۹/۴	۹۴	۱۸/۱	۱۸۰	۴۰/۳	۴۰۳	۲۶/۶	۲۶۵	۱۰۰	۹۹۷	۳/۷۳	<۰/۰۱	+
۱۳	حضور متخصصان کامپیوتر در حرفه از نظر شما منطقی است	۳/۲	۳۲	۲	۲۰	۹/۵	۹۵	۴۳/۳	۴۳۲	۵۱	۵۰۹	۱۰۰	۹۹۸	۴/۲۸	<۰/۰۱	+
۱۴	متخصصان کامپیوتر را همکاران جدید خود می‌دانید	۲/۹	۲۹	۳/۳	۳۳	۱۲/۲	۱۲۲	۳۸/۴	۳۸۳	۴۲/۱	۴۲۰	۱۰۰	۹۹۷	۴/۱۴	<۰/۰۱	+
۱۵	حضور متخصصان کامپیوتر در حرفه امنیت شغلی شما را تهدید می‌کند	۳۱/۹	۳۱۷	۲۸/۶	۲۸۴	۲۲/۴	۲۲۳	۱۰/۵	۱۰۴	۶/۶	۶۶	۱۰۰	۹۹۴	۲/۳۱	<۰/۰۱	-
۱۶	برای توانمندسازی شما در حرفه دستگاه ذی ربط برنامه ریزی کرده است	۲۲/۲	۲۲۰	۲۳/۹	۲۳۷	۳۱/۴	۳۱۱	۱۷/۵	۱۷۴	۵	۵۰	۱۰۰	۹۹۲	۲/۵۹	<۰/۰۱	-
۱۷	آموزش‌های رسمی کتابداری و اطلاع‌رسانی از شما یک متخصص ساخته است	۱۳/۵	۱۳۳	۱۶/۸	۱۶۶	۲۸/۳	۲۷۹	۳۱/۸	۳۱۴	۹/۶	۹۵	۱۰۰	۹۸۷	۳/۰۷	<۰/۰۱	-
۱۸	آموزش‌های مستمر در حیطه فناوری‌های اطلاعاتی می‌تواند شما را برای آینده حرفه آماده کند	۱/۶	۱۶	۳/۶	۳۶	۱۰/۵	۱۰۴	۴۰/۱	۳۹۷	۴۴/۱	۴۳۷	۱۰۰	۹۹۰	۴/۲۲	<۰/۰۱	+
۱۹	برای آشنایی با فناوری‌های اطلاعاتی شخصاً هزینه می‌کنید	۲۰/۳	۲۰۲	۲۱/۶	۲۱۵	۱۹/۳	۱۹۲	۲۵/۶	۲۵۴	۱۳/۲	۱۳۱	۱۰۰	۹۹۴	۲/۹۰	<۰/۰۱	+
۲۰	از فرصت‌هایی که دارید برای ارتقای جایگاه خویش در آینده حرفه استفاده می‌کنید	۴/۳	۴۳	۷	۷۰	۲۱/۱	۲۱۰	۴۰/۹	۴۰۶	۲۶/۶	۲۶۴	۱۰۰	۹۹۳	۳/۷۸	<۰/۰۱	+
۲۱	امکان فعالیت شما در بخش خصوصی به عنوان کتابدار فراهم است	۳۰/۷	۳۰۳	۲۳/۵	۲۳۲	۲۵/۳	۲۵۰	۱۲/۴	۱۲۲	۶/۲	۶۱	۱۰۰	۹۸۸	۲/۴۲	<۰/۰۱	-
۲۲	برای شناخت تحولات جهانی در حرفه با همکاران کتابدار در خارج از کشور ارتباط دارید	۵۱/۸	۵۱۱	۲۲/۱	۲۱۸	۱۵/۹	۱۵۷	۷/۳	۷۲	۲/۹	۲۹	۱۰۰	۹۸۷	۱/۸۸	<۰/۰۱	-
	همه عوامل بیرونی میانگین (۲۲ سوال)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۹۱۸	۳/۲۵	<۰/۰۱	<۰/۰۱

جدول ۲- توزیع فراوانی نسبی و مطلق و میانگین پاسخ کتابداران و اطلاع رسانان شاغل در مراکز مورد نظر به عوامل نگرشی

ردیف	عوامل نگرش	کاملاً مخالفم		مخالفم		بی نظرم		موافقم		کاملاً موافقم		جمع		P	میانگین	برآورد نهایی
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد			
۱	از اینکه یک کتابدار و اطلاع رسان هستم به خود می‌بالم	۵	۵۰	۸	۸۰	۲۱/۲	۲۱۱	۳۴/۲	۳۴۱	۳۱/۶	۳۱۵	۹۹۷	۳/۷۹	<۰/۰۱	+	
۲	من دارای اطلاعاتی در حرفه خویش هستم که می‌تواند برای انجام بهتر امور مفید واقع شود	۱/۶	۱۶	۶/۳	۶۳	۱۴/۹	۱۴۹	۴۵/۹	۴۵۹	۳۱/۲	۳۱۲	۹۹۹	۳/۹۹	<۰/۰۱	+	
۳	توجه عمده‌ام در زندگی این است که در حوزه تخصصی خود به شایستگی دست یابم	۰/۵	۵	۲/۷	۲۷	۹/۵	۹۵	۳۹/۷	۳۹۶	۴۷/۶	۴۷۵	۹۹۸	۴/۳۱	<۰/۰۱	+	
۴	از روابط حرفه ام با کاربران راضی هستم	۱/۳	۱۳	۴/۴	۴۴	۱۳/۴	۱۳۴	۴۸/۳	۴۸۲	۳۲/۶	۳۲۵	۹۹۸	۴/۰۶	<۰/۰۱	+	
۵	تحصیلات کتابداری را عاملی مهم در پیشرفت‌های آتی حرفه خود می‌دانم	۳/۳	۳۳	۵/۶	۵۶	۱۴/۲	۱۴۱	۳۴/۱	۳۳۹	۴۲/۸	۴۲۵	۹۹۴	۴/۰۷	<۰/۰۱	+	
۶	پست‌های کتابداری را متعلق به فارغ التحصیلان این حرفه می‌دانم	۵/۹	۵۹	۸/۵	۸۵	۱۲/۷	۱۲۶	۲۱	۲۰۹	۵۱/۹	۵۱۷	۹۹۶	۴/۰۴	<۰/۰۱	+	
۷	حضور متخصصان کامپیوتر در حرفه کتابداری و اطلاع رسانی را یک ضرورت می‌دانم	۱/۹	۱۹	۴/۱	۴۱	۱۰/۸	۱۰۸	۳۸	۳۸۰	۴۵/۱	۴۵۱	۹۹۹	۴/۲۰	<۰/۰۱	+	
۸	تحولاتی را که در عرصه فناوری‌های اطلاعاتی ایجاد شده با ارزش می‌دانم	۰/۳	۳	۰/۵	۵	۶/۴	۶۴	۳۶/۳	۳۶۲	۵۶/۵	۵۶۳	۹۹۷	۴/۴۸	<۰/۰۱	+	
۹	شناخت و کاربرد فناوری‌های اطلاعاتی را عاملی مهم در بیمودن مسیر ترقی خود می‌دانم	۰/۲	۲	۱/۵	۱۵	۸/۴	۸۴	۳۸/۴	۳۸۳	۵۱/۵	۵۱۳	۹۹۷	۴/۳۹	<۰/۰۱	+	
۱۰	فناوری‌های اطلاعاتی را ابزاری ضروری برای تحولات آتی حرفه خود می‌دانم	۰/۵	۵	۱/۲	۱۲	۷/۴	۷۴	۳۷/۶	۳۷۴	۵۳/۲	۵۳۹	۹۹۴	۴/۴۲	<۰/۰۱	+	
۱۱	لزوم استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی، آموزش‌های مستمر را برای من ضروری ساخته است	۰/۴	۴	۲/۴	۲۴	۱۲/۷	۱۲۶	۳۴/۳	۳۴۱	۵۰/۲	۴۹۸	۹۹۳	۴/۳۱	<۰/۰۱	+	
۱۲	داشتن ابزار و تجهیزات مناسب را برای کتابداران ضروری می‌دانم	۰/۲	۲	۰/۳	۳	۲/۵	۲۵	۲۵/۳	۲۵۳	۷۱/۷	۷۱۷	۱۰۰۰	۴/۶۸	<۰/۰۱	+	
۱۳	من به دنبال این هستم که در کارم از فناوری‌های اطلاعاتی استفاده نمایم	۰/۳	۳	۱/۵	۱۵	۹/۹	۹۹	۳۶/۱	۳۶۰	۵۲/۱	۵۱۹	۹۹۶	۴/۳۸	<۰/۰۱	+	
۱۴	از موضوعات و مباحث جدید مرتبط با شغل خویش مطلع هستم	۲/۶	۲۶	۱۱/۱	۱۱۱	۲۳/۷	۲۳۶	۴۴/۸	۴۴۶	۱۷/۸	۱۷۷	۹۹۶	۳/۶۴	<۰/۰۱	+	
۱۵	از پرداختن به مسایل جدید لذت می‌برم	۰/۵	۵	۱/۲	۱۲	۸/۵	۸۵	۳۶	۳۵۹	۵۳/۸	۵۳۷	۹۹۸	۴/۱۴	<۰/۰۱	+	
۱۶	هنگامی که خود را در حرفه خویش روز آمد نمی‌دانم احساس ناراحتی می‌کنم	۰/۸	۸	۲/۳	۲۳	۷/۶	۷۶	۳۳/۸	۳۳۷	۵۵/۵	۵۵۳	۹۹۷	۴/۴۱	<۰/۰۱	+	
۱۷	اگر بتوانم دانش حرفه‌ای خویش را ارتقا بدهم توان آموزش به کاربران را به دست خواهم آورد	۰/۴	۴	۲/۳	۲۳	۱۲	۱۱۹	۳۳/۳	۳۳۱	۵۲/۱	۵۱۸	۹۹۵	۴/۳۴	<۰/۰۱	+	
۱۸	اگر نتوانم خود را با تحولات تکنولوژیک در عرصه فعالیت‌های حرفه‌ای هماهنگ نمایم کار خود را از دست خواهم داد	۷/۷	۷۶	۱۷/۱	۱۷۰	۳۵/۸	۳۵۵	۲۲/۷	۲۲۵	۱۶/۷	۱۶۶	۹۹۲	۳/۳۴	<۰/۰۱	-	
۱۹	مایلم در تصمیمات مربوط به اهداف واحد کاری خود شرکت کنم	۰/۴	۴	۰/۷	۷	۱۰/۵	۱۰۴	۳۸/۱	۳۷۹	۵۰/۴	۵۰۱	۹۹۵	۴/۳۷	<۰/۰۱	+	
۲۰	عدم توجه به مهارت‌های کتابداران را روشی نامطلوب برای نیل به اهداف آتی این حرفه می‌دانم	۰/۶	۶	۱/۴	۱۴	۱۱/۱	۱۱۰	۳۲/۶	۳۲۴	۵۴/۳	۵۴۰	۹۹۴	۴/۳۹	<۰/۰۱	+	
۲۱	هرگاه در کارم به مشکل بر می‌خورم، می‌توانم با مدیرم در میان بگذارم	۶/۷	۶۷	۹/۳	۹۳	۲۱/۱	۲۱۱	۳۱/۲	۳۱۱	۳۱/۷	۳۱۶	۹۹۸	۳/۷۲	<۰/۰۱	+	
۲۲	برای ایجاد تغییرات در کتابخانه ای که در آن به کار مشغولم تلاش می‌کنم	۱	۱۰	۱/۷	۱۷	۱۱/۲	۱۱۲	۳۸/۸	۳۸۶	۴۷/۳	۴۷۱	۹۹۶	۴/۳۰	<۰/۰۱	+	
	نگرش کلی (میانگین ۲۲ سوال)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۹۳۹	۴/۱۸	<۰/۰۱	+	

جدول ۳- ضریب همبستگی، تعداد و سطح معنی داری بین عوامل بیرونی و نگرش در کتابداران و اطلاع رسانی کتابخانه‌های مورد مطالعه

ردیف	رابطه بین عوامل بیرونی و نگرش	کتابداران متخصص		کتابداران تجربی	
		تعداد	ضریب همبستگی	تعداد	ضریب همبستگی
۱	حقوقی که دریافت می‌کنید باوظایفی که انجام می‌دهید کاملاً متناسب است	۴۳۹	۰/۰۵۲۳	۴۹۹	۰/۰۲۴
۲	از تسهیلات رفاهی سازمانی که در آن کار می‌کنید برخوردارید	۴۳۸	۰/۱۱۷۷	۴۹۹	<۰/۰۰۱
۳	مدیر شما با علوم کتابداری و اطلاع رسانی آشناست	۴۳۷	۰/۱۷۷۱	۴۹۴	<۰/۰۰۱
۴	رفتار مدیر شما عاملی موثر در ارتقای حرفه ای شماست	۴۳۹	۰/۲۷۱۵	۴۹۹	<۰/۰۰۱
۵	از شما به خاطر کارهای شایسته‌ای که انجام می‌دهید قدردانی می‌شود	۴۳۷	۰/۲۵۸۵	۴۹۹	<۰/۰۰۱
۶	شرایط محیط کارپذیرای نوآوری‌های شما در حرفه است	۴۳۸	۰/۳۱۸۴	۴۶۷	<۰/۰۰۱
۷	شرایط محیطی برای شناخت توانمندی‌های شما در حرفه آماده است	۴۳۵	۰/۳۱۷۹	۴۹۶	<۰/۰۰۱
۸	محیط کار شما امکانات کامپیوتری مناسبی دارد	۴۳۸	۰/۲۲۱۴	۴۹۷	<۰/۰۰۱
۹	در محیط کار با فناوری‌های اطلاعاتی احساس نزدیکی و ارتباط می‌کنید	۴۳۶	۰/۳۷۹۲	۴۹۷	<۰/۰۰۱
۱۰	استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی سطح فعالیت‌های حرفه ای شما را ارتقا می‌دهد	۴۳۹	۰/۴۲۸۰	۴۹۹	<۰/۰۰۱
۱۱	کار گروهی برای قابلیت‌های حرفه ای شما می‌افزاید	۴۳۷	۰/۴۱۸۷	۴۹۷	<۰/۰۰۱
۱۲	رفتار کاربران در قبال خدماتی که ارائه می‌دهید شما را نسبت به آینده امیدوار می‌کند	۴۳۹	۰/۴۴۶۱	۴۹۷	<۰/۰۰۱
۱۳	حضور متخصصان کامپیوتر در حرفه از نظر شما منطقی است	۴۳۸	۰/۳۵۰۹	۴۹۹	<۰/۰۰۱
۱۴	متخصصان کامپیوتر را همکاران جدید خود می‌دانید	۴۳۸	۰/۳۲۵۷	۴۹۹	<۰/۰۰۱
۱۵	حضور متخصصان کامپیوتر در حرفه امنیت شغلی شما را تهدید می‌کند	۴۳۹	-۰/۱۹۶۸	۴۹۷	<۰/۰۰۱
۱۶	برای توانمندسازی شما در حرفه دستگاه ذی ربط برنامه ریزی کرده است	۴۳۹	۰/۱۷۹۰	۴۹۸	<۰/۰۰۱
۱۷	آموزش‌هایی رسمی کتابداری و اطلاع رسانی از شما یک متخصص ساخته است	۴۳۵	۰/۳۴۹۷	۴۹۳	<۰/۰۰۱
۱۸	آموزش‌های مستمر در حیطه فناوری‌های اطلاعاتی می‌تواند شما را برای آینده حرفه آماده کند	۴۳۶	۰/۴۶۶۷	۴۹۶	<۰/۰۰۱
۱۹	برای آشنایی با فناوری‌های اطلاعاتی شخصاً هزینه می‌کنید	۴۳۷	۰/۲۲۱۰	۴۹۸	<۰/۰۰۱
۲۰	از فرصت‌هایی که دارید برای ارتقای جایگاه خویش در آینده حرفه استفاده می‌کنید	۴۳۷	۰/۴۴۳۹	۴۹۶	<۰/۰۰۱
۲۱	امکان فعالیت شما در بخش خصوصی به عنوان کتابدار فراهم است	۴۳۶	۰/۱۲۱۵	۴۹۴	<۰/۰۰۱
۲۲	برای شناخت تحولات جهانی در حرفه با همکاران کتابدار در خارج از کشور ارتباط دارید	۴۳۵	۰/۱۰۷۵	۴۹۶	۰/۰۰۲
	همه عوامل بیرونی (میانگین ۲۲ سوال)	۴۰۶	۰/۵۶۳۸	۴۷۰	<۰/۰۰۱

حرفه امنیت شغلی شما را تهدید می‌کند" با نگرش کتابداران Archi و اطلاع‌رسانان مورد نظر منفی و معنی‌دار به نظر می‌رسید، بدین مفهوم که کتابداران و اطلاع‌رسانان در کتابخانه‌ها حضور متخصصان کامپیوتر را تهدیدی برای حرفه خود ندانستند. این موضوع از این لحاظ حائز اهمیت بود که کتابداران توانسته بودند خود را با شرایط جدید تطبیق داده و روند تحولات فناوری‌های اطلاعاتی را در راستای کتابخانه و خدمات کتابداری مثبت تلقی کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این مطالعه حاکی از آن است که از ۱۳۶۸ نفر که در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی به کار اشتغال دارند تنها ۹۰۹ نفر به پرسشنامه پاسخ کامل داده‌اند. از این تعداد ۴۶۲ نفر کتابدار متخصص بودند و بقیه نیز کتابداران تجربی می‌باشند، به عبارتی تنوع رشته‌ها در این حرفه بسیار وسیع است.

همچنین یافته‌های این بررسی نشان می‌دهد که عوامل بیرونی نظیر آشنایی مدیر با حرفه، تاثیر رفتار مدیریتی در ارتقا، امکانات کامپیوتری در محیط کار، ارتباط با فناوری‌های اطلاعاتی در محیط کار، ارتقای فعالیت‌های حرفه‌ای، کار گروهی و افزایش قابلیت‌ها، رفتار کاربران و امید به آینده، حضور منطقی متخصصان کامپیوتر، متخصصان کامپیوتر به عنوان همکار، آموزش مستمر و آمادگی حرفه‌ای، سرمایه‌گذاری شخصی برای توانمندسازی و فرصت‌ها و ارتقا از نظر کتابداران اهمیت قابل توجهی داشته ولی عواملی نظیر تناسب حقوق با وظایف، برخورداری از تسهیلات رفاهی، قدردانی از کارهای شایسته، محیط و پذیرش نوآوری‌ها، شرایط محیط و توانمندی‌های حرفه‌ای، متخصصان کامپیوتر و تهدید شغلی، برنامه‌ریزی برای توانمندسازی، آموزش رسمی و تخصصی، کار در بخش خصوصی و ارتباط با همکاران خارجی کمتر مورد توجه مسئولان می‌باشد و در نتیجه جزء عوامل بازدارنده محسوب می‌گردد.

در بررسی عوامل نگرشی، غیر از عاملی که تحت عنوان "اگر نتوانم خود را با تحولات تکنولوژیک در عرصه فعالیت‌های حرفه‌ای هماهنگ نمایم کار خود را از دست خواهیم داد" بررسی شد بقیه جزو عواملی می‌باشند که کتابداران و اطلاع‌رسانان نسبت به آن دارای نگرش مثبت هستند ولی در مورد این عامل کتابداران از اینکه نتوانند

عامل ۱۱: کار گروهی و افزایش قابلیت‌ها
عامل ۱۲: رفتار کاربران و امید به آینده
عامل ۱۳: حضور منطقی متخصصان کامپیوتر
عامل ۱۴: متخصصان کامپیوتر به عنوان همکار
عامل ۱۸: آموزش مستمر و آمادگی حرفه‌ای
عامل ۱۹: سرمایه‌گذاری شخصی برای توانمندسازی
عامل ۲۰: فرصت‌ها و ارتقا

اهمیت قابل توجهی داشتند ولی عوامل:

عامل ۱: تناسب حقوق با وظایف

عامل ۲: برخورداری از تسهیلات رفاهی

عامل ۵: قدردانی از کارهای شایسته

عامل ۶: محیط و پذیرش نوآوری‌ها

عامل ۷: شرایط محیطی و توانمندی‌های حرفه‌ای

عامل ۱۵: متخصصان کامپیوتر و تهدید شغلی

عامل ۱۶: برنامه‌ریزی برای توانمندسازی

عامل ۱۷: آموزش رسمی و تخصصی

عامل ۲۱: کار در بخش خصوصی

عامل ۲۲: ارتباط با همکاران خارجی

جزو عوامل بازدارنده محسوب شدند.

در بررسی سوالات مرتبط با نگرش، نتایج در جدول ۲ نشان می‌دهد که افزایش میانگین از مقدار ثابت سه (= بی‌نظم) به نگرش بالاتر کتابداران شاغل در کتابخانه‌ها دلالت داشت. در همین ارتباط آزمون دو جمله‌ای برای تک‌تک سوالات ۲۲ گانه نگرش، نشانه مثبت بودن نگرش کتابداران و اطلاع‌رسانان نسبت به جایگاهشان در آینده حرفه بود.

همان‌طور که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود همه ابعاد نگرشی مندرج در آن شامل عوامل ۱ تا ۲۲ غیر از عامل ۱۸ بسیار خوب بود و فقط اینکه کتابداران از اینکه نتوانند خود را با تحولات تکنولوژیک در عرصه فعالیت‌های حرفه‌ای هماهنگ نمایند و در نتیجه کار خود را از دست دهند نگران به نظر می‌رسیدند.

در جدول ۳ مشاهده می‌شود که رابطه بین عوامل بیرونی با نگرش کتابداران و اطلاع‌رسانان شاغل در کتابخانه‌ها نیز قوی بود. ($P < 0.0001$) ، رابطه سوال ۱۵ "حضور متخصصان کامپیوتر در این

که کتابداران و اطلاع‌رسانان باید حضور متخصصان کامپیوتر را به عنوان همکاران جدید پذیرا باشند. علاوه بر آن باید به آموزش‌های حرفه‌ای آنها توجه شود، در غیر این صورت این عوامل می‌توانند باعث تشدید بحران در حرفه کتابداری شوند (۹). نتایج بررسی حاضر گویای اعتقاد کتابداران مورد مطالعه به این مسئله می‌باشد.

Bello در بیان نتایج تحقیق خود چنین اظهار می‌دارد که بسیاری از کتابداران مورد مطالعه از انتخاب شغل و حرفه خویش راضی هستند و برخی دیگر سرخورده شده‌اند و یا اینکه به دنبال حرفه دیگری می‌باشند (۱۰). نتایج بررسی حاضر نشان می‌دهد که اکثریت قریب به اتفاق افراد تحت مطالعه از اینکه یک کتابدار می‌باشند به خود می‌بالند. نتایج تحقیق Korney نشان می‌دهد اگرچه توسعه شغلی کتابداران در مجارستان در گذشته به دلیل شرایط بد اقتصادی چندان مطلوب نبوده ولی در حال حاضر این حرفه بسیار مورد توجه مسئولان قرار گرفته است (۱۱)، چیزی که به ظاهر در مطالعه حاضر هم نشان داده شده است و کتابداران بر ضرورت توجه بیشتر مسئولان به این حرفه تاکید دارند. Flatley به این مطلب اشاره می‌کند که کتابداران تحولاتی را که در عرصه فناوری‌های اطلاعاتی ایجاد شده است با ارزش می‌دانند و معتقدند چنانچه برنامه‌های آموزشی مناسب در مقاطع آموزش رسمی و آموزش‌های حین خدمت تدوین و ارائه گردد آنها نه تنها امکان پیشرفت در حرفه را به دست خواهند آورد بلکه پاسخگوی نیازهای اطلاعاتی کاربران در عصر جدید خواهند بود و در رویارویی با انقلاب اطلاعات مشکلی نخواهند داشت (۱۲). نتایج مطالعه حاضر نیز گویای همین مسئله است، به عبارتی کتابداران و اطلاع‌رسانان شاغل در کتابخانه‌های تحت پوشش مراکز موردنظر نیز همین عقیده را دارند. Vasanthi به این نکته اشاره می‌کند که محیط‌های اطلاعاتی به شدت تحت تأثیر نوآوری‌هایی رایانه‌ای قرار گرفته و متحول شده‌اند و کتابداران باید خود را با شرایط موجود هماهنگ نمایند (۱۳). جالب آنکه کتابداران مورد مطالعه در این بررسی نیز بر این امر واقفند و حضور فعال در آینده حرفه‌ای خویش را منوط به شناخت کامل نوآوری‌هایی می‌دانند که در عرصه فعالیت‌های تکنولوژیک به وقوع پیوسته است.

ضرورت بازنگری در ساختار تشکیلات اداری و آموزشی این حرفه از اولویت‌هایی است که زمینه را برای ترمیم تأثیر عوامل بیرونی بر نگرش حرفه‌ای کتابداران نسبت به جایگاهی که در آینده حرفه خواهند

خود را با تحولات مورد نظر در عرصه فعالیت‌های حرفه‌ای هماهنگ نمایند و در نتیجه کار خویش را از دست بدهند نگران هستند.

نکته آخر اینکه در بررسی تأثیر عوامل بیرونی بر روی نگرش کتابداران و اطلاع‌رسانان شاغل مشاهده می‌شود که این رابطه به قدر کافی قوی است اما رابطه سوال ۱۵ تحت عنوان "حضور متخصصان کامپیوتر در حرفه امنیت شغلی شما را تهدید می‌کند" با نگرش کتابداران و اطلاع‌رسانان منفی و معنی‌دار است، بدین مفهوم که کتابداران و اطلاع‌رسانان در کتابخانه‌ها حضور متخصصان کامپیوتر را در حرفه خود تهدیدی برای نگرش شغلی خود نمی‌بینند. این موضوع از این لحاظ حائز اهمیت است که کتابداران توانسته‌اند خود را با شرایط جدید تطبیق داده و روند تحولات فناوری‌های اطلاعاتی را در راستای کتابخانه و خدمات کتابداری مثبت تلقی نمایند. مطالعات انجام شده در داخل و خارج از کشور گویای نتایجی است که به طور خلاصه بدان اشاره می‌شود. لنکستر اظهار می‌دارد که آینده کتابداران و اطلاع‌رسانان حرفه‌ای اطمینان بخش می‌باشد. وی شرط تحقق این امر را توجه به عواملی می‌داند که از بیرون بر نگرش کتابداران موثر است. از جمله اعتقاد به کار گروهی، آموزش‌های مستمر و آمادگی حرفه‌ای، امکان تعامل با همکاران کتابدار در خارج از کشور و تناسب حقوق با وظایف محوله (۵). مشاهده می‌شود عواملی که مورد نظر ایشان است با نتایجی که از مطالعه حاضر به دست آمده هماهنگ می‌باشد. خطیبی این‌گونه بیان می‌کند که ۹۹٪ از آموزگاران از وضع مالی خویش به عنوان یک عامل بیرونی ناراضی هستند و در مطالعه حاضر نیز عدم تناسب حقوق با وظایف و بی‌توجهی به آن جزو عوامل بازدارنده معرفی شده است (۶). آزادیا این طور نتیجه می‌گیرد که هرچه تحصیلات پایین‌تر باشد و سابقه کار بیشتر باشد، نیاز مالی شدیدتر است (۷). حال آنکه بررسی حاضر نشان می‌دهد که کتابداران مورد مطالعه اعم از متخصص و تجربی هیچ‌گونه رضایتی از شرایط مالی خویش نداشته و آن را از عوامل بازدارنده می‌دانند. به عبارتی اگر در تحقیق آزادیا افراد با تحصیلات پایین‌تر نیاز مالی شدیدتری دارند، در این مطالعه حتی افراد با تحصیلات تخصصی رضایتی از وضعیت حقوق خود ندارند که گویای نیاز مالی آنها می‌باشد. ضمیر روشن اظهار می‌دارد که نگرش کارکنان نسبت به مکانیزه شدن فعالیت‌های کتابخانه مثبت است (۸) که این امر با نتایج مطالعه حاضر همخوانی دارد. Oberg معتقد است

منابع:

- ۱- کلی، کوین. معیارها و قواعد جدید در اقتصاد نوین: ده استراتژی بنیادی برای جهانی متصل و به هم پیوسته. ترجمه محمود طلوع. تهران: رسا؛ ۱۳۷۸، ۵-۲۱.
- 2- Hafler DS. Back to future: a look at the past to get a glimpse of the future (leading libraries). *Searcher*. 2002 4(1): 1-7.
- 3- Hannon SM . building a better staff. *School Library Journal*. 2003; 49 (2): 4-5.
- ۴- جهانبخش، اسماعیل. راهنمای ساده کاربرد آزمون‌های آماری در پژوهش‌های علمی با استفاده از SPSS. اصفهان: انتشارات دهقان؛ ۱۳۸۲.
- ۵- لنکستر، ویلفرد ف. کتابخانه‌ها و کتابداران در عهد الکترونیک. ترجمه اسداله آزاد. چاپ اول. مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی؛ ۱۳۶۶، ۲۳۲.
- ۶- خطیبی، امیر. بررسی طرز تفکر آموزگاران نسبت به شغل آموزگاری. پایان نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران؛ ۱۳۵۲.
- ۷- آزادنی، غلامرضا. عوامل موثر در تشویق کارمندان به کار در راه‌آهن دولتی ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی. دانشگاه تهران؛ ۱۳۵۶.
- ۸- ضمیر روشن، احمد. بررسی نگرش کارکنان کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های علوم پزشکی در مورد کامپیوتری شدن فعالیت‌های کتابخانه. پایان نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی دانشگاه علوم پزشکی ایران؛ ۱۳۷۲.
- 9- Oberg LR. Library support staff in an age of change: utilization role definition and status. *Eric Digest*. 1995; 3:1-6.
- 10- Bello MA. Choosing a career librarian. *Librarian Career Development*. 1996; 4(4): 15.
- 11- Korney A. A young librarian's career development: personal notes from Hungary. *Librarian Career Development*. 1997; 5(2): 46-51.
- 12- Flatley R. Characterizing the role of the public librarians: a survey. *Rural Libraries*. 2000 ; 20(2): 8-28.
- 13- Vasanthi MC. The changing environment of academic libraries: end-user education and planning strategies for libraries in India. *Library Philosophy and Practice* 2001; 4(1):1-5.